

JERZY KOSTORZ
Wydział Teologiczny UO

**Katechetyczne znaczenie
listów pasterskich biskupa opolskiego
na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan
(2016–2018)**

**Catechetical meaning
of pastoral letters of bishop of Opole
for the Week of Prayer for Christian Unity (2016–2018)**

Abstract

This article focuses on catechetical meaning of the Week of Prayer for Christian Unity in the diocese of Opole based on pastoral letters of bishop A. Czaja issued in years 2016–2018 for the very purpose of the Week's celebrations. These letters are very important for the catechesis focused on ecumenism. They consist of valuable teachings on the Catechism as well as invitation to get involved in the ecumenical movement. In those pastoral letters are presented especially issues that are derived from particular goals of the catechesis like: growth in understanding of the faith, introduction to the mission, formation in prayer, as well as fostering life within the community.

Keywords: catechesis, ecumenism, the Week of Prayer for Christian Unity, diocese of Opole, ecumenical formation.

Streszczenie

Artykuł podejmuje problematykę katechetycznego znaczenia Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w diecezji opolskiej w oparciu o listy pasterskie z lat 2016–2018, jakie bp A. Czaja skierował do wiernych w związku z obchodami tego tygodnia. Są one ważne z punktu widzenia współczesnej katechezy ukierunkowanej ekumenicznie. Zawierają cenne pouczenia katechizmowe oraz zaproszenie do włączenia się w ruch ekumeniczny. W sposób szczególnie w listach pasterskich bpa A. Czaj obecne są zagadnienia, które wynikają z realizacji takich zadań katechezy, jak: rozwój poznania wiary, wprowadzenie do misji, wychowanie do modlitwy oraz wychowanie do życia wspólnotowego.

Słowa kluczowe: katecheza, ekumenizm, Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, diecezja opolska, formacja ekumeniczna.

Kościół rzymskokatolicki nieustannie poszukuje dróg dotarcia do wyznawców innych wspólnot chrześcijańskich i sposobów prowadzenia dialogu ekumenicznego. W ostatnich latach szczególnie dużo wysiłku wkłada w Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. W ramach tego Tygodnia Kościół podejmuje inicjatywy, które można rozpatrywać z perspektywy katechetycznej i nazywać katechetycznymi. Posługa głoszenia słowa Bożego w Kościele – w ramach Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan – nauczanie prawd wiary oraz wychowanie w wierze, „jest działaniem eklezjalnym” o wyraźnym nachyleniu katechetycznym¹. Realizacja tej posługi ma miejsce nie tylko w systematycznej katechizacji szkolnej i parafialnej, lecz także w inicjatywach okazjonalnych i cyklicznych (np. organizowanych raz w roku). Do takich inicjatyw należy Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Kościół, niezależnie od czasu i miejsca realizacji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, jest „rzeczywistym i prawdziwym [jej] podmiotem (...)”². Zgodnie z poleceniem zmartwychwstałego Pana, głosi Ewangelię tym, którzy uczestniczą w spotkaniach ekumenicznych, oraz podejmuje działania związane z wychowaniem chrześcijańskim. Stwarza bowiem okazję m.in. do dialogu, a przy tym uczy tolerancji i otwartości. Niewątpliwie corocznie organizowany w Kościele Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan rodzi potrzebę nowego odczytania zadań katechetycznych, jakie Kościół katolicki ma do spełnienia w ramach tej inicjatywy w poszczególnych diecezjach.

W związku z tym ważna jest refleksja na temat katechetycznego znaczenia obchodów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Zostanie ona podjęta na przykładzie diecezji opolskiej, ale jedynie w odniesieniu do lat 2016–2018. Ramy czasowe wynikają z faktu, że naszym zamierzeniem nie jest refleksja historyczna, lecz ukazanie aktualnych, podejmowanych „tu i teraz” działań katechetycznych. Potrzeba takiej refleksji, wynika nie tylko z bogatych doświadczeń diecezji opolskiej w zakresie dialogu ekumenicznego, lecz także z zaangażowania biskupa seniora diecezji opolskiej, Alfonsa Nossola, i obecnego biskupa, Andrzeja Czai, w ruch ekumeniczny. Zrozumienie katechetycznego znaczenia obchodów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan może: 1) wzbogacić dotychczasowe badania katechetyków i ekumenistów; 2) zachęcić do dyskusji i podejmowania nowych inicjatyw pastoralnych.

Podjęta refleksja jest jedynie przyczynkiem do dyskusji i pogłębionych opracowań. Będzie osadzona w praktyce Kościoła lokalnego, jakim jest diecezja opolska. Najpierw krótko zwróci się uwagę na genezę i fundamenty teologicz-

¹ KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.08.1997 r.), tekst polski, Poznań 1998, nr 78 (dalej: DOK); KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, nr 18 (dalej: PDK).

² *Tamże*.

ne Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Następnie zostanie ukazana natura katechezy ekumenicznej oraz scharakteryzowana katechetyczna posługa ekumeniczna, którą podejmuje się w ramach tego Tygodnia w diecezji opolskiej.

1. Geneza i fundamenty teologiczne Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan

Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan jest obchodzony co roku w Kościołach chrześcijańskich: od 18 do 25 stycznia. Dzień 18 stycznia był bowiem świętem Katedry św. Piotra w Rzymie, a dzień 25 stycznia – wspomnieniem Nawrócenia św. Pawła, Apostoła. Polega on na wspólnych modlitwach większości Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, które proszą Boga o łaskę wzajemnego pojednania i „przywrócenia widzialnej jedności eklezjalnej”³. Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan jest wyrazem duchowego ekumenizmu, który jest formą „zaangażowania ekumenicznego, akcentującą odnowę wewnętrzną każdego chrześcijanina, dokonującą się przez nawrócenie, oraz prywatną i publiczną modlitwę o jedność Kościoła jako drogę do zjednoczenia chrześcijaństwa”⁴. Wspólną modlitwę Kościołów chrześcijańskich o jedność zaproponował w 1908 r. nawrócony na wiarę katolicką anglikański duchowny P.J.F. Watson⁵.

Początki Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan sięgają czasów papieża Leona XIII, który w 1897 r. w encyklice *Satis cognitum* zalecał, aby w intencji jedności chrześcijan modlono się każdego roku przez 9 dni⁶. Papież wskazał czas pomiędzy uroczystością Wniebowstąpienia Pańskiego a Niedzielą Zesłania Ducha Świętego. W 1910 r. papież Pius X przeniósł czas modlitw o jedność chrześcijan na dni: od 18 do 25 stycznia. Początkowo Tydzień ten, zwany Tygodniem Jedności ze Stolicą Piotrową, nie był uznany przez pozostałe wspólnoty i Kościoły chrześcijańskie⁷. Dopiero w 1936 r. odnowioną formę Ty-

³ L. GÓRKA, *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan; Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan; Tydzień Modlitw*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia Katolicka*, t. XIX, Lublin 2013, kol. 1207.

⁴ *Słowniczek terminów ekumenicznych, Ekumenizm duchowy*, <http://ekumenizm.wiara.pl/Ruchekumeniczny/Słowniczek> (22.02.2018). Warto dodać, że ekumenizm duchowy „wypływa z przekonania, że istnienie oddzielonych od siebie różnych wyznań chrześcijańskich wypływa z grzechu i winy, co można przewyciężyć jedynie przez żal, nawrócenie, wewnętrzną przemianę oraz wzajemne przebaczenie popełnionych względem siebie win”. *Tamże*.

⁵ S. NAPIÓRKOWSKI, *Ekumenizm. III. Przejawy*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. IV, Lublin 1989, kol. 855–860.

⁶ L. GÓRKA, *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan*, kol. 1207–1208.

⁷ *Tamże*.

godnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan zaproponował P. Couturier w Lyonie. Wskazał on na konieczność nawrócenia wewnętrznego wszystkich chrześcijan oraz na potrzebę wspólnej modlitwy o jedność, jakiej pragnie Bóg⁸. Potrzebę takiego Tygodnia i wspólnej modlitwy Kościołów chrześcijańskich dostrzegali również Ojcowie Soboru Watykańskiego II. W Dekrecie o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* czytamy: „(...) działalność ekumeniczna ma być tylko w pełni i szczerze katolicka, czyli wierna prawdzie, którą otrzymaliśmy od Apostołów i Ojców, i zgodna z wiarą, którą zawsze wyznawał Kościół katolicki, oraz na zawsze zmierzać do pełni, która z woli Pana ma z biegiem czasu przydawać wzrostu Jego Ciału. (...) [Sobór] jest świadomy, iż ten święty plan pojednania wszystkich chrześcijan w jedności jednego i jedyne Kościoła Chrystusowego przekracza ludzkie siły i zdolności”⁹.

Od 1966 r. tematy i program Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan przygotowuje komisja, w skład której wchodzi przedstawiciele Światowej Rady Kościołów i Kościoła rzymskokatolickiego, co jest zgodne z wyżej wspomnianym dokumentem Soboru Watykańskiego II¹⁰. Od 1975 r. Komisja „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów oraz Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan przygotowuje teksty modlitw i scenariusze nabożeństw na ten tydzień. W ramach Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan na całym świecie Rady Ekumeniczne oraz Konferencje Episkopatów organizują szereg konferencji, spotkań i nabożeństw¹¹. W Polsce w Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan angażują się przedstawiciele różnych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, w tym Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP, Kościoła Ewangelicko-Methodycznego w RP, Kościoła Polskokatolickiego w RP, Kościoła Chrześcijan Baptystów w RP, Kościoła rzymskokatolickiego, Kościoła zielonoświątkowców, Ukraińskiej Cerkwii Prawosławnej. Podejmowane przez nich inicjatywy nie są obojętne dla katechezy ukierunkowanej ekumenicznie, w której podejmuje się problematykę dzieła ekumenicznej jedności¹².

⁸ L. GÓRKA, *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan*, kol. 1208.

⁹ DE 24; por. *List pasterski biskupa opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2017 Pojednajcie się z Bogiem! (2 Kor 5,20)*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzeja-czai/3936-list-pasterski-biskupa-opolskiego-z-okazji-tygodnia-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzescijan-w-roku-2017> (25.02.2018).

¹⁰ L. GÓRKA, *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan*, kol. 1208; por. Z. GLAESER, *Ekumenizm w nauczaniu papieży po Soborze Watykańskim II*, Kamień Śląski – Opole 2017.

¹¹ L. GÓRKA, *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan*, kol. 1208.

¹² *Tamże*.

2. Natura katechezy ukierunkowanej ekumenicznie

Kościół w posoborowych dokumentach przypomina, że katecheza jest nie tylko nauczaniem, lecz także wychowaniem¹³. Obejmuje przekaz treści wiary i formację chrześcijańską osób ochrzczonych i nieochrzczonych, którzy potrzebują pomocy w spotkaniu z osobą Jezusa Chrystusa, wprowadzeniu w życie chrześcijańskie oraz odkrywaniu wspólnoty Kościoła i swojego w niej miejsca¹⁴. Katecheza dokonuje się w formalnych i nieformalnych grupach, w sposób zorganizowany i systematyczny czy też okazjonalnie (np. w związku z różnymi uroczystościami, obchodami, świętami, celebracjami i wydarzeniami eklezjalnymi)¹⁵. Do jej podstawowych zadań należy troska o bycie blisko człowieka i jego aktualnej sytuacji życiowej. To nie jest możliwe bez udziału katechezy w dialogu ekumenicznym oraz we wszystkich poczynaniach Kościoła, które zmierzają do przywrócenia jedności chrześcijan¹⁶.

Katecheza ukierunkowana ekumenicznie, czyli mająca swój ekumeniczny wymiar, ma przede wszystkim przekazywać autentyczną naukę Kościoła oraz zaznajamiać dzieci, młodzież i dorosłych z innymi wyznaniem chrześcijańskimi bez obrażania kogokolwiek. Na tym jednak nie można poprzestać. Do zadań katechezy, która ma wymiar ekumeniczny, należy kształtowanie postawy miłości, zrozumienia, poszanowania, tolerancji oraz dążenie do tego, żeby katechizowani mogli uczestniczyć w dialogu ekumenicznym¹⁷. To zaś wymaga kształtowania otwartości na osoby z innych wyznań oraz rozwijania zdolności do dialogu i głoszenia Ewangelii z poszanowaniem wyznawców, oraz członków innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich. Chcąc wypełnić te zadania, katecheza powinna: 1) uświadamiać dzieciom, młodzieży i dorosłym, że są powołani do osobistego zaangażowania w ruch ekumeniczny; 2) zachęcać do udziału w spotkaniach ekumenicznych; 3) wykorzystywać Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan jako odpowiednią formę do współpracy ekumenicznej, uczenia się tolerancji i dialogu, wspólnego zaangażowania na rzecz pokoju i sprawiedliwości w świecie, a przede wszystkim do wspólnej modlitwy i ekumenizmu duchowego¹⁸.

¹³ JAN PAWEŁ II., *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”* (16.10.1979 r.), w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, nr 25, 18; DOK 61, 63, 78; PDK 17–21.

¹⁴ *Tamże*.

¹⁵ DOK 71.

¹⁶ Zob. o tym w: J. KOSTORZ, *Ekumeniczny wymiar posoborowej katechezy w Polsce*, Opole 2007, s. 61nn.

¹⁷ *Tamże*; por. W. HANC, *Dialogiczny wymiar formacji ekumenicznej w wychowawczym procesie – postulaty i sugestie ekumeniczne*, „Studia Oecumenica” 15 (2015), s. 437–464.

¹⁸ *Tamże*; zob. także K. RÓŻAŃSKI, *Ekumenizm ciągle potrzebny*, „Studia Pelplińskie” 50 (2017), s. 107–117.

3. Katechetyczna posługa ekumeniczna w diecezji opolskiej

Na kanwie powyżej refleksji, krótkiej ze względu na ograniczenia formalne, dotyczącej Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan oraz katechezy, która ma wymiar ekumeniczny, godne uwagi są obchody tego tygodnia w diecezji opolskiej. Są one odzwierciedleniem zaangażowania pasterza diecezji w katechezę ukierunkowaną ekumenicznie. Służą kształtowaniu wśród adresatów odpowiedniej postawy dialogu, otwarcia i poszanowania dla wyznawców innych religii chrześcijańskich¹⁹. Co roku z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, zgodnie z obowiązującą w diecezji tradycją²⁰, biskup opolski nie tylko uczestniczy w spotkaniach ekumenicznych, lecz także kieruje do siostr i braci w Chrystusie Panu list pasterski, który jest odczytywany podczas wszystkich nabożeństw w niedzielę poprzedzającą Tydzień. Punkt ciężkości spoczywa na tym, co łączy chrześcijan i na dążeniu do jedności w różnorodności oraz na objaśnieniu podstawowych prawd wiary i zasad życia chrześcijańskiego²¹.

W listach pasterskich biskupa opolskiego Andrzeja Czai na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan jest obecna zachęta do wspólnej modlitwy i dialogu ekumenicznego²². Za katechetycznym wymiarem tych dni przemawiają m.in. wskazówki, jakich biskup udziela uczestnikom niedzielnej Eucharystii i słuchaczom jego słów. Zawsze w listach na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan można dostrzec nawiązanie do tekstów biblijnych i liturgicznych oraz aktualnych wydarzeń w Kościele powszechnym (np. obchodzonych rocznic). Obecne są również pouczenia katechizmowe (np. jak należy zachowywać się, co trzeba robić w związku z dążeniem do jedności chrześcijan). Bp Andrzej Czaja w swoich listach na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan nawiązuje do czytań mszalnych z niedzieli, w której list jest odczyty-

¹⁹ Zob. więcej o tym np. w: K. OGIOLDA, *Jesteśmy na dobrej drodze do jedności chrześcijan* [Rozmowa z abp. Alfonsem Nossolem, emerytowanym ordynariuszem opolskim], „Nowa Trybuna Opolska” nr 22, 27 stycznia 2018, dodatek „Rybak. Miesięcznik o życiu religijnym na Śląsku Opolskim”, s. 2.

²⁰ „Od 17 sierpnia 1977 roku, czyli od konsekracji bpa Alfonsa Nossola w katedrze pw. św. Krzyża w Opolu, ekumenizm staje się codziennością w diecezji opolskiej”. Pod przewodnictwem biskupa opolskiego powstały nowe inicjatywy ekumeniczne, o których pisze np. J. BUDNIAK, *Ekumenizm na Śląsku*, „Studia Oecumenica” 10 (2010), s. 105.

²¹ K. OGIOLDA, *Chrześcijanie na Śląsku modlili się wspólnie o jedność*, „Nowa Trybuna Opolska” nr 22, 27 stycznia 2018, dodatek „Rybak. Miesięcznik o życiu religijnym na Śląsku Opolskim”, s. 1.

²² Zob. np. *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016* „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana” (por. 1 P 2,9), <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzeja-czai/3516-list-pasterski-biskupa-opolskiego-z-okazji-tygodnia-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzczej-an-w-roku-2016> (25.02.2018); *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2017* „Pojednajcie się z Bogiem!” (2 Kor 5,20), s. 1–2.

wany w kościołach na terenie diecezji opolskiej. Na tym tle podejmuje szczegółowe problemy, które wprost wiążą się z mottem danego Tygodnia. Zawsze też, w końcowej części listu, biskup zachęca wiernych do większego zaangażowania w budowanie jedności i pokoju wśród wyznawców religii chrześcijańskich. Sama zatem struktura listów ma ważne znaczenie katechetyczne. Składa się z takich elementów, które sprawiają, że treści w nich zawarte rozbrzmiewają jako zaproszenie, wezwanie i zachęta oraz pełnią funkcję pouczenia i nauczania²³.

List na Niedzielę Chrztu Pańskiego w 2016 r. nosi tytuł *Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana* (por. 1 P 2,9). Tym samym odwołuje się do hasła Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2016 r. Najpierw biskup opolski nawiązuje do ewangelii zaplanowanej w czytaniach mszalnych z niedzieli. Słusznie zwraca uwagę na cud przemiany wody w wino, którego Jezus dokonał podczas wesela w Kanie Galilejskiej. Na tym tle przypomina słuchaczom Boską moc Zbawiciela, który jest w stanie uczynić każdy cud, a więc także obdarzyć wspólnotę Kościoła, świat, rodziny i każdego człowieka pokojem. Trafnie stwierdza, że „Bożej pomocy wymaga również sprawa jedności chrześcijan”²⁴ i „dlatego – jak dalej pisze bp A. Czaja – bardzo potrzebna jest (...) ufna modlitwa w tej intencji”²⁵. W obrębie hasła Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2016 r. zawierają się szczegółowe, ważne z punktu widzenia katechetycznego, treści, które podejmuje biskup opolski. Wynikają one z podstawowych zadań katechezy, do których zalicza się m.in. rozwijanie poznania wiary, wychowanie do modlitwy i wprowadzenie do misji. Biskup opolski przypomina słuchaczom, że zaczerpnięta z Pierwszego Listu św. Piotra myśl: „wezvani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana” (2,9) wyraża wspólną misję i posłannictwo wszystkich chrześcijan w świecie. Osoby ochrzczone w imię Trójcy Świętej mają udział w wielkich dziełach Boga, „które zapowiadali prorocy, o których mówił Jezus i których w mocy Ducha Świętego dokonał: wyzwolenie nas z panowania grzechu, śmierci, piekła i szatana, zadośćuczynienie Bogu i pojednanie z Nim ludzkości, wylanie na nas Ducha Świętego, obdarowanie pełnią łaski i prawdy, otwarcie nieba i założenie Kościoła”²⁶. Jednocześnie są wezwane „do głoszenia ich słowem i świadectwem życia, stając się światłością świata i solą ziemi (por. Mt 5,13-16), aby rosła chwała Boża w świecie i wiara w ludzkich sercach”²⁷. Z uwagi na podział panujący wśród

²³ *Tamże*.

²⁴ *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016 „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana”* (por. 1 P 2,9), s. 1.

²⁵ *Tamże*.

²⁶ *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016 „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana”* (por. 1 P 2,9), s. 1.

²⁷ *Tamże*.

chrześcijan ich misja w świecie jest osłabiona. Dlatego też – jak trafnie przypomina biskup opolski – „trzeba brać sobie mocno do serca słowa św. Jana Pawła II, że dążenie do jedności jest nakazem każdego chrześcijańskiego sumienia (por. *Ut unum sint*, 8)”²⁸. W tych słowach rozbrzmiewa katechetyczne wezwanie do większego zaangażowania w budowanie jedności między wyznawcami Chrystusa. Wprowadzenie do misji nie jest jednak możliwe bez rzetelnej znajomości prawd wiary. Ta prawda, a zarazem to zadanie katechetyczne, wybrzmiewa również w liście pasterskim biskupa opolskiego na Tydzień Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2016 r. Biskup przypomina wiernym o wielkim dziele Boga, jakim jest chrzest. W związku z rokiem obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski bp A. Czaja zwraca uwagę słuchaczy na wspólne źródło chrześcijańskiej tożsamości, czyli na „sakrament chrztu, przez który Bóg dokonuje [w każdym człowieku] wielkich dzieł: obmywa z grzechu, wyzwala z niewoli, wprowadza w Nowe Przymierze, udziela nowego życia w Chrystusie, czyni (...) dziećmi Bożymi, członkami Kościoła i dziedzicami Królestwa Bożego”²⁹. Na kanwie tych słów, które przypominają o znaczeniu łaski chrztu świętego w rozwoju wiary, biskup zachęca wiernych, aby w modlitwie ekumenicznej, którą zaplanowano w ramach obchodów Tygodnia, podziękowali Bogu za łaskę chrztu świętego oraz podjęli refleksję nad znaczeniem tego sakramentu, jego skutkami i zobowiązaniami wynikającymi z przyjęcia tego sakramentu. Propozycja ta jest wyrazem troski o wychowanie wiernych do modlitwy³⁰. Znajduje ona dopełnienie w praktycznej i jakże istotnej z punktu widzenia katechezy ekumenicznej propozycji uroczystego odczytania i zgłębienia treści Wspólnej Deklaracji Kościołów w Polsce na temat wzajemnego uznania chrztu, podpisanej przez Kościół rzymskokatolicki i Kościoły zrzeszone w Polskiej Radzie Ekumenicznej u progu Wielkiego Jubileuszu Roku 2000³¹. Zgodnie z tym zaleceniem, zarówno w szkolnej, jak i parafialnej katechezie można podjąć refleksję nad wyżej przywołanym tekstem. Właściwie przeprowadzona refleksja, wzbogacona o krótki wykład, prezentację multimedialną i rozmowę, pozwoli uświadomić uczestnikom katechezy, że „od dnia chrztu wszyscy jesteśmy dziećmi Bożymi i przynależymy do jednego Kościoła Chrystusowego”³² oraz zachęci ich do tego, aby „w duchu ewangelicznego braterstwa umieli sobie nawzajem wybaczać to, czym w przeszłości zawiniliśmy przeciwko sobie oraz chcieli odważnie kształtować lepszą przyszłość, «zapominając o tym, co za

²⁸ *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016 „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana”* (por. 1 P 2,9), s. 1.

²⁹ *Tamże*

³⁰ *Tamże*, s. 1–2.

³¹ *Tamże*, s. 1.

³² *Tamże*.

nami, a wytyżając siły ku temu, co przed nami» (Flp 3,13³³)”. Na tej podstawie można również ukazać uczestnikom katechezy „prawdziwie chrześcijańskie dobra, płynące ze wspólnego dziedzictwa”³⁴, oraz zachęcać do refleksji nad tajemnicą Chrystusa i Kościoła (por. DE 4). Również przypomnienie o Miłosierdziu Bożym, które jest źródłem wielkich dzieł Boga w życiu każdego chrześcijanina, czy też zachęta do modlitwy o zmiłowanie Boże i dar pojednania oraz uświadomienie potrzeby „konkretnego zaangażowania poprzez okazywanie miłosierdzia bliżnim” odgrywa ważną rolę w katechezie ukierunkowanej ekumenicznie. Jest bowiem ukonkretnieniem podstawowych zadań katechezy, takich jak: rozwój poznania wiary, wychowanie do modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego oraz wprowadzenie do misji. Istotne jest również przypomnienie, że „w dziele budowania chrześcijańskiej jedności niezwykle istotne są nasze wspólne dzieła miłosierdzia” oraz że „wiarygodność Kościoła weryfikuje się na drodze miłości miłosiernej i współczującej (*Misericordiae vultus*, 15)”³⁵. To z kolei – jak słusznie przypomina bp A. Czaja – wymaga „jeszcze więcej wspólnych inicjatyw i działań (...), zaangażowania i poświęcenia”³⁶, otwarcia serca i radości. Przywołane wskazania pasterskie biskupa opolskiego odgrywają ważną rolę w katechetycznej formacji dzieci, młodzieży i dorosłych. Biskup opolski nie ogranicza się tylko do pouczenia, ale zachęca do konkretnego działania. Zwieńczeniem tych istotnych dla katechezy słów bpa A. Czai jest nawiązanie do Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Biskup apeluje do wiernych diecezji opolskiej, aby otworzyli młodym ludziom swoje domy i mieszkania, przyjęli ich z radością i otwartym sercem. Jednocześnie zaprasza do wspólnej modlitwy o pokój w świecie oraz do udziału w nabożeństwach ekumenicznych przygotowanych przez organizatorów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan³⁷. Tak zaprezentowane treści mogą prowadzić słuchaczy do ponownego odkrycia wartości chrześcijaństwa i zaangażowania na rzecz jedności i pokoju w świecie. Niewątpliwie mają też istotne znaczenie dla katechezy. Są wyrazem konkretnej realizacji podstawowych zadań katechetycznych w pasterskim przepowiadaniu biskupa.

Podobne znaczenie katechetyczne mają słowa skierowane w listach pasterskich obecnego biskupa opolskiego na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2017 i 2018 r. Oprócz zachęty do udziału w obchodach tego Tygodnia biskup podejmuje problemy ważne z punktu widzenia kateche-

³³ *Tamże*.

³⁴ *Tamże*.

³⁵ *Tamże*.

³⁶ *Tamże*.

³⁷ *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016 „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana” (por. 1 P 2,9), s. 1.*

zy ukierunkowanej ekumenicznie. Nawiązując do motta Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2017 r., zachęca do pojednania się z Bogiem³⁸. Najpierw jednak przypomina adresatom tradycję modlitwy o jedność. Treści te są ważne dla katechezy. Bp A. Czaja przypomina bowiem, że pojednanie ludzi z Bogiem dokonało się „w sposób pełny i ostateczny przez Jezusa Chrystusa, który jako Odwieczny Syn Boży przyjął naszą ludzką naturę i stał się «Pośrednikiem pomiędzy Bogiem a ludźmi» (1 Tm 2,5)”³⁹. Zaznacza też, że skutkiem pojednania w Chrystusie jest odpuszczenie grzechów, usprawiedliwienie, uświęcenie, nasze „nowe stworzenie” (2 Kor 5,17) i dziecięstwo Boże (por. J 1,12)⁴⁰. Odtąd – jak pisze biskup opolski – możemy chlubić się w Bogu (Rz 5,11), który chce nas mieć „jako świętych, nieskałanych i nienagannyh” (Kol 1,22)”⁴¹. Przypomnienie tej prawdy wiary jest okazją do pogłębienia wśród słuchaczy wiedzy na temat pojednania. Jednocześnie pozwala rozwinąć kolejne myśli, takie jak: zachęta do pojednania z Bogiem i bliźnimi oraz życie poświęcone Bogu⁴². W ten sposób biskup opolski w swoim liście wzmacnia działania katechetyczne skoncentrowane wokół rozwoju poznania wiary, wychowania do życia wspólnotowego i wprowadzenia do misji. Katechezie ekumenicznej służy również przypomnienie relacji katolicko-ewangelickich, w tym obchodzonej na całym świecie 500. rocznicy Reformacji, oraz zachęta do modlitwy i świadectwa wspólnej troski o pojednanie i jedność chrześcijan⁴³. Wszystkie powyższe treści, które zostały podjęte przez biskupa opolskiego, można wykorzystać w czasie krótkiego wprowadzenia, wykładu czy też pogadanki lub rozmowy z katechizowanymi na temat genezy Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Poza tym odgrywają one ważną rolę w kształtowaniu postawy otwartej na ekumenizm. Uświadamiają znaczenie dialogu ekumenicznego, tolerancji i współpracy na rzecz budowania jedności wśród chrześcijan.

Wiele cennych dla katechezy ekumenicznej treści odnajdujemy również w liście biskupa opolskiego na obchodzony w 2018 r. Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, którego motto brzmi: *Prawica Twoja wstawiła się mocą* (Wj 15,6)⁴⁴. Jak co roku biskup zachęca wiernych do wspólnej

³⁸ *List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2017 „Pojednajcie się z Bogiem!” (2 Kor 5,20)*, s. 1–2.

³⁹ *Tamże*, s. 1.

⁴⁰ *Tamże*.

⁴¹ *Tamże*.

⁴² *Tamże*.

⁴³ *Tamże*, s. 1–2.

⁴⁴ *List pasterski Biskupa Opolskiego na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18–25 stycznia 2018 r. „Prawica Twoja wstawiła się mocą” (Wj 15,6)*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzeja-czai/4270-list-pasterski->

modlitwy o jedność, przypominając, że słowa z Księgi Wyjścia „wyrażają wiarę i ufność człowieka w Boże prowadzenie”⁴⁵. Przypomina przy tym, że prawica Boga, która wyprowadziła Izraelitów z niewoli, nadal przynosi pokrzepienie i moc, zwłaszcza uciśnionym i prześladowanym, czego doświadczają Kościoły na Karaibach. Biskup opolski zwraca uwagę na potrzebę przewyciężenia różnych podziałów, składania wspólnego świadectwa wiary przez wszystkich chrześcijan i okazywania solidarności. Eksponuje przy tym inicjatywy ekumeniczne, które były podejmowane w minionym roku w diecezji opolskiej – w ramach obchodów 500-lecia Reformacji⁴⁶. Zachęca do kontynuowania otwartości i podejmowania posługi na rzecz budowania jedności wśród chrześcijan oraz do nieustannej modlitwy o jedność chrześcijan i udziału w ekumenicznych wydarzeniach, które są okazją do ubogacenia się duchowymi darami⁴⁷. Jest to ważne nie tylko pod względem poznawczym, lecz także formacyjnym. Wszystkie te treści, chociaż bez wyraźnego odniesienia do katechezy, znajdują się u podstaw katechezy ukierunkowanej ekumenicznie. Pozwalają lepiej zrozumieć, na czym powinna polegać otwartość, wiarygodność chrześcijańskiego świadectwa, dialog i misja chrześcijan wobec świata. Poza tym przypominają o potrzebie wspólnej modlitwy za siebie nawzajem i „mozolnego zbliżania się do siebie, bez zatracania własnej tożsamości wyznaniowej”⁴⁸ oraz „nieustannego przywoływania Ducha Świętego”⁴⁹. Słowa biskupa opolskiego stanowią zatem podstawę ekumenicznej formacji katechetycznej, także w obszarze formacji doktrynalnej⁵⁰. W listach pasterskich zawarte są aktualne, ważne dla katechezy, treści na temat ekumenizmu oraz służące kształtowaniu postawy otwartej na dialog, współpracę i budowanie jedności wśród chrześcijan. Podobne znaczenie ma przypomnienie o takich inicjatywach ekumenicznych, jak np. nabożeństwa z udziałem przedstawicieli parafii ewangelicko-augsburskiej w Opolu, sympozja ekumeniczne czy Ekumeniczna Modlitwa Młodych. Tego rodzaju działania ekumeniczne wzmacniają przekaz treści. Służą budowaniu jedności w różnorodności.

-biskupa-opolskiego-na-tydzien-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzciscijan-2018 (25.02.2018), s. 1–2.

⁴⁵ *Tamże*.

⁴⁶ *Tamże*.

⁴⁷ *Tamże*.

⁴⁸ *Tamże*, s. 1.

⁴⁹ *Tamże*.

⁵⁰ Por. T. KALUŻNY, Z.J. KIJAS (red.), *Ekumenizm doktrynalny: schyłek czy nowy początek?*, Kraków 2018.

4. Zakończenie

Kościół katolicki powinien nieustannie podejmować refleksję nad katechezą ukierunkowaną ekumenicznie oraz korzystać z różnych okazji do podejmowania dialogu i współpracy z Kościołami i wspólnotami chrześcijańskimi. Obok wytycznych soborowych i posoborowych, przemawia za tym również nieustannie zmieniająca się rzeczywistość, w tym liczne i różne podziały między narodami, wyznawcami różnych religii czy też zagrożenie pokoju w świecie.

Doskonałą okazją do ekumenizmu praktycznego jest corocznie obchodzony w Kościele Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Skłania on do refleksji katechetycznej. Ekumeniczne ukierunkowanie katechezy wymaga bowiem poszukiwania zarówno nowych treści ekumenicznych, jak też sposobów propagowania ducha ekumenicznego wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów, którzy żyją w określonej społeczności (np. diecezji, regionie). Potrzebne są zatem odpowiednie działania na poziomie lokalnym, czyli w diecezji. Jako przykład takich działań, które są wyrazem odpowiedzi na „znaki czasu”, można wymienić listy pasterskie biskupa opolskiego, który kieruje słowa do wiernych, wyjaśniając podstawowe prawdy oraz zachęcając do zaangażowania w budowanie jedności. Przepowiadanie biskupa na temat ekumenizmu wzbogaca cele i treści zapisane w ogólnopolskim programie katechetycznym. Staje się cenną pomocą dla katechetów, którzy zarówno w ramach obchodów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, jak też okazjonalnie (w związku z tematami katechez) nawiązują do tematyki ruchu ekumenicznego w Kościele i starają się kształtować w katechizowanych postawę otwartą na ekumenizm.

W przyszłości, na kanwie listów pasterskich biskupa opolskiego, można opracować pomoce katechetyczne (np. scenariusze lekcji religii czy materiały do spotkań katechetycznych w parafii). Podejmowane przez biskupa treści są bowiem aktualne i uniwersalne. Obejmują swoim zasięgiem różnych adresatów. Należy je również wykorzystać w formacji ekumenicznej katechetów. Nie ma bowiem katechezy ekumenicznej bez odpowiednio formowanego katechety. To właśnie katecheta odpowiada za przekaz treści ekumenicznych. Od niego też w dużej mierze zależy, w jakim stopniu treści zawarte w listach pasterskich biskupa opolskiego wybrzmiały podczas katechezy szkolnej i parafialnej, realizowanej na terenie diecezji opolskiej.

Bibliografia

BUDNIAK J., *Ekumenizm na Śląsku*, „Studia Oecumenica” 10 (2010), s. 101–106.

- Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje dekrety deklaracje*, Poznań: Wydawnictwo Pallottinum 2002.
- GLAESER Z., *Ekumenizm w nauczaniu papieża po Soborze Watykańskim II*, Kamień Śląski – Opole: Instytut Badań Nauczania Papieskiego przy Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2017.
- GÓRKA L., *Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan; Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan; Tydzień Modlitw*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia Katolicka*, t. XIX, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2013, kol. 1207–1208.
- HANC W., *Dialogiczny wymiar formacji ekumenicznej w wychowawczym procesie – postulatory i sugestie ekumeniczne*, „*Studia Oecumenica*” 15 (2015), s. 437–464.
- JAN PAWEŁ II., *Adhortacja apostołska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”* (16.10.1979 r.), w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, s. 3–64.
- KALUŻNY T., KIJAS Z.J. (red.), *Ekumenizm doktrynalny: schylek czy nowy początek?*, Kraków: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II. Wydawnictwo Naukowe 2018.
- KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków: WAM 2001.
- KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.08.1997 r.), tekst polski, Poznań: Pallottinum 1998.
- KOSTORZ J., *Ekumeniczny wymiar posoborowej katechezy w Polsce*, Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2007.
- List pasterski Biskupa Opolskiego na Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18–25 stycznia 2018 r. „Prawica Twoja wslawiła się mocą” (Wj 15,6)*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzejaja-czai/4270-list-pasterski-biskupa-opolskiego-na-tydzien-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzescijan-2018> (25.02.2018).
- List pasterski biskupa opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2017 Pojednajcie się z Bogiem! (2 Kor 5,20)*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzejaja-czai/3936-list-pasterski-biskupa-opolskiego-z-okazji-tygodnia-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzescijan-w-roku-2017> (25.02.2018).
- List pasterski Biskupa Opolskiego z okazji Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w roku 2016 „Wezwani, by ogłaszać wielkie dzieła Pana” (por. 1 P 2,9)*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomo>

- sci/listy-pasterskie/biskupa-opolskiego-andrzeja-czai/3516-list-pasterski-biskupa-opolskiego-z-okazji-tygodnia-powszechnej-modlitwy-o-jednosc-chrzcijan-w-roku-2016 (25.02.2018).
- NAPIÓRKOWSKI S., *Ekumenizm. III. Przejawy*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XIX, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1989, kol. 855–860.
- OGIOLDA K., *Chrześcijanie na Śląsku modlili się wspólnie o jedność*, „Nowa Trybuna Opolska” nr 22, 27 stycznia 2018, dodatek „Rybak. Miesięcznik o życiu religijnym na Śląsku Opolskim”, s. 1.
- OGIOLDA K., *Jesteśmy na dobrej drodze do jedności chrześcijan* [Rozmowa z abp. Alfonsem Nossolem, emerytowanym ordynariuszem opolskim], „Nowa Trybuna Opolska” nr 22, 27 stycznia 2018, dodatek „Rybak. Miesięcznik o życiu religijnym na Śląsku Opolskim”, s. 2.
- RÓŻAŃSKI K., *Ekumenizm ciągle potrzebny*, „Studia Pelplińskie” 50 (2017), s. 107–117.
- Słowniczek terminów ekumenicznych, Ekumenizm duchowy*, <http://ekumenizm.wiara.pl/Ruchekumeniczny/Slowniczek> (21.02.2018).